

Volilni program JRZ

(Govor dr. Milana Stojadinoviča, nosilca državne liste JRZ)

Mandat za volitve in počastitev spomina rajnega kralja

Dragi prijatelji, strankini tovarishi! V imenu Nj. Vel. kralja Petra II, Nj. kr. Vis. kneza namestnika Pavla in kraljevih namestnikov dr. Stankoviča in Peroviča je vlada, ki imam čast, da ji predsedujem, dobila mandat, da izvede volitve za poslance dne 11. decembra letos. Ni to prvič, da vlada izvede volitve v tej državi, toda prvič v zgodovini volitev je, da vlada ne gre pred volilce z golimi obljubami ali praznimi besedami, temveč gre pred nje z delom. Tudi meni se zdi, da noben predsednik vlade do danes v naši kraljevini ni bil v lažjem položaju kot sem jaz v trenutku, ko se obračam k junaškemu narodu Jugoslavije, da glasuje za listo, katere nosilec sem jaz. Ni morda danes lahko samo meni in vam, ki pripadate JRZ, temveč je lahko vsem državljanom države brez ozira, kateri stranki pripadajo ali ne pripadajo. Spomniti vas pa moram, da ni bilo lahko pred tremi in pol leta, ko je naša vlada stopila na čelo države. Jugoslavija je bila izgubila svojega kralja. To ni bil navaden kralj, ki ga poznamo iz šolskih učbenikov, ki vlada, a ne upravlja. To ni bil kralj, ki je samo najvišji okras državne uprave. Naš kralj Aleksander je bil kralj, ki je vladal in upravljal, ki je na svojih ramenih nosil vse breme državne politike, ki je v delu za ono, kar je sebi za cilj postavil, stopil v prvo vrsto, ne da bi se zaslajal za katerega koli, ter je končno v prvi vrsti tudi padel, preložen od sovraških krogel svojih neprijateljev, sovražnikov naše države. Kaj bo iz Jugoslavije? Kaj bo iz naše države — smo se spraševali. Vsi smo bili v skrbeh tistega usodnega dne 9. oktobra zvečer.

Toda spomnimo se, v kakšnem stanju je bilo tedaj splošno gospodarsko in politično življenje Jugoslavije.

Gospodarsko in politično življenje v začetku leta 1935

Gospodarstvo: kriza, kot je nismo dotlej videli. Vsi posli so prenehali. Ničče ni delal. Ničče ni gradil. Število brezposelnih je naraščalo. Zadolžitev kmeta je tresla vso državo. Problem kmečkih dolgov je izgledal tedaj, da ga sploh ni mogoče rešiti.

Finančno: Ko smo sklenili veliko posojilo pod najtežjimi pogoji v tujini zaradi stabilizacije dinarja, je vendarle vrednost dinarja padla, zlato pa je bežalo iz države. Za davek so jemali tedaj od kmeta »bakrac sa ognja« in blazine izpod glave. Pri vsem tem je proračun bil vedno zaključen z deficitom, neizplačani računi pa so se kopičili pred prazno državno blagajno.

Zunanje-politično: Kolikor meja, skoraj isto toliko sovražnikov smo imeli. Enega soseda smo sumničlji, da nam pošilja komitaše, drugega, da nam pošilja vstaše, tretjega da vežba atentatorje, četrtega, da skriva teroriste.

Notranje-politično: Narod je zbehan jokal zaradi izgube svojega kralja, svojega velikega voditelja. Stranke so bile v tem času razpuščene. Številni politični ljudje so bili aretirani in internirani. Javno politično življenje je bilo popolnoma zamrlo, razvila pa se je podzemna akcija, ki bi mogla porušiti družabni red in razkosati meje naše domovine.

Takšno stanje v državi najbolj dokazuje, da sodelavci pokojnega kralja Zediniteja, katerim je bila zaupana izvedba njegovih velikih idej, niso pokazali sposobnosti, da te ideje v celoti izvedejo. Eto, cela vrsta problemov, ki jih Jevtičev

režim ni mogel rešiti, niti popraviti. Sredi te politike ter finančne in gospodarske krize smo po najvišjem zaupanju kr. namestništva prevzeli upravo države junija 1935. Kako smo se v vladi znašli? Znašli smo se pred temi raznovrstnimi in zmešanimi problemi.

Gospodarsko stanje države danes

Poglejmo predvsem naše narodno gospodarstvo. Kmečka proizvodnja ni več brez cene. Kmet dohva polno vrednost za trud svojih pridnih rok. O kmečkih dolgovih sploh nihče več ne govori, ker so zmanjšani za dve milijardi 700 milijonov dinarjev, to je za polovico. Na vseh straneh se gradi in dela. Problem brezposelnosti izginja. Državne finance so urejene. Država redno plačuje. Proračuni se zaključujejo z viški, čeprav so davki znižani. Dinar je danes v Evropi ena izmed najbolj stabilnih valut.

Ponosni smo na Jugoslavijo!

A kaj šele naj povem o naši zunanji politiki, ki je naši državi povečala ugled v svetu, kot ga nikdar prej ni imela?

Danes vsak Jugoslovian s ponosom nosi potni list svoje države. Kot predstavnik Jugoslavije sem v drugih državah bil sprejet s častmi, kot ni bil nikdar noben državnik. A zadnje dni smo videli, kako neki predstavniki držav, iz katerih se je včasih slišala tudi graja naše zunanje politike, kako te uradne osebe danes gredo po tistih poteh, po katerih sem jaz šel, in uporabljajo iste besede o starih in novih prijateljskih, katere besede sem uporabljal jaz pred enim ali dvema letoma. Nobeno moje dokazovanje, nikake moje besede, nobeno književno poročilo ne bi moglo danes bolj pojasniti, bolj opravičiti, bolj povzdigniti in pohvaliti zunanjo politiko Jugoslavije, kakor so to storili dogodki in dejstva, ki so se vrstila zadnjih nekaj mesecev.

Pomiritev v notranjosti države

V notranjosti je politična pomiritev in mir. O vseh problemih se vedno razpravlja in išče najboljše rešitve. Politične zakone, ki so nam jih pustile prejšnje vlade, najbolj liberalno izvajamo. Zadnja tri leta je bilo pomiloščenih 18.000 krivcev. Število političnih obsodb je znašalo od 1929 do junija 1935 18.700, za časa naše vlade dosega samo 2100. Interniranih uglednih politikov, bivših ministrov in poslancev, je bilo od 1929 do konca 1934, leta 38, od leta 1935 do danes ni bil interniran niti eden. Pobeglih emigrantov v tujino je bilo od 1929 do konca 1934 toliko, da jim niti številca ne vemo. Te statistike ni nihče vodil. Za časa naše vlade ni odšel nihče, vrnila pa se jih je ogromna večina. In če že govorimo o političnih svobodah, vas prosim, da se obrnete malo po svetu in pogledate v druge države, da vidite, kako se upravlja tam in kako pri nas.

Obći napredek na zunaj in znotraj

Razen tega, če pogledate na kateri koli predel naše državne uprave, bodisi na zunanjo, bodisi na notranjo politiko, na finance ali narodno gospodarstvo, povsod boste lahko videli le napredek in uspeh, kot ga nobena vlada v tej državi ni mogla doseči.

Stojadinovič-Koroščeva vlada na delu z nasprotno ji skupščino in senatom

Pri tem ni treba pozabiti tudi tega, da je naša vlada pod silo razmer doslej morala delati s tujo skupščino in tujim senatom. Neštete težave smo imeli z obema domoma, v katerih so sedeli pove-

čini naši nasprotniki. Vi pa te naše nasprotnike poslance in senatorje zelo dobro poznate.

Vi jih poznate kakor mi. Od večeraj so oni odkrili svoj pravi obraz in vrgli raz njega masko, ki so jo doslej nosili, tako da jih je sedaj poznala vsa država. Iz te skupine, ki nas je vse do večeraj obtoževala, da ne branimo dovolj narodnega in državnega edinstva, iz one skupine, ki je v našem delu na ureditvi razmer v državi gledala, da najde obtožbe za izdajstvo jugoslovanske nacionalne ideje, iz one skupine, ki si je hotela pridobiti monopol, da je edini pravi čvar oporoke velikega in neumrlega kralja, iz te iste skupine so se naši emisarji, da prej, nego pridejo do svojega šefa »integralnega jugoslavensivca« v Beograd, gredo k šefu federalistov v Zagreb ponuditi svoje sodelovanje. Večjega izdajstva programa in večje breznačelnosti politična zgodovina te države ne pozna.

Mi bi morali obupati glede zdrave zavesti našega naroda, če bi mogli samo trenutek verjeti, da se bo kdo našel, ki jim bo po tej poti sledil. Mi nismo taki, da na svojo listo sprejemamo kakor poštni avtobus vsakogar, ki se hoče voziti iz »tehničnice« ali katerih koli drugih razlogov do 11. decembra, da pa potem gre vsak na svojo stran. Naša lista predstavlja skupen program, skupne meje, za katerimi hočemo konstruktivno delati za blagor kralja, naroda in domovine.

V treh letih smo dovolj delali in tudi dovolj napravili. Napravili več, kot je napravil kdor koli pred nami. Zavedamo se pa, da obstojajo še problemi, ki jih je treba reševati: skrb za malega človeka, za delavca in obrtnika, za siromašnega državljanca brez zemlje, za vojne invalide in prostovoljce. Energično bomo nadaljevali svoje delo, da najdemo pravične rešitve, ki bodo zadovoljile vse njihove opravičene zahteve.

Vlada želi bratski sporazum s Hrvati

So pa še druga vprašanja. V prvi vrsti hrvaško vprašanje. Mi smo bili tisti, ki smo omogočili svobodno izmenjavo misli tudi o teh vprašanjih. Po volitvah bomo mi prvi, da iščemo rešitev zanje. Želimo bratskega sporazuma, ali ravno zato, ker ga resno in iskreno želimo in ker ga hočemo v življenje sprovesti, poznamo tudi mejo, ki jo pri tem ne smemo prekoračiti. Hočemo li sporazum? Prepričan sem, da govorim v imenu vse naše stranke. V tem trenutku slovesno izjavljam: Hočemo! Ali že v sami tej besedi sporazuma je vsebovana misel, da bi ta sporazum ne mogli skleniti za vsako ceno.

Zahteva po zaupanju

Dragi prijatelji! Triinpolletno delo kraljevske vlade nam daje pravico pri vseh državljanih Jugoslavije, da z dvignjeno glavo in ponosni sami nase zahtevamo zaupanje pri bližnjih volitvah za poslance. Naše dosedanje delo in dosedanji uspehi nas pooblašajo, da tudi od ljudstva zahtevamo mandat, da nadaljujemo upravo države prihodnja tri in pol leta.

Mir v državi in mir na mejah

Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavel, popoln poznavalec vsega zunanje-političnega življenja, mi je rekel ob neki priložnosti, da bi bil na svetu mir ohranjen, če bi vsi narodi predvsem zavarovali mir v svojih mejah. Te besede so bile glavno načelo politike, ki jo je izvajala naša vlada. Mir v državi, mir na mejah! Naš hudo trpečni narod, ki je tako drago s krvjo dobil vojno, je imel pravico, da dobi tudi svoj mir. Vojna ni bila nikdar naš program. Ona bi mogla biti samo skrajna

usodna nujnost, ko so vsa druga sredstva že izčrpana. Mi smo ta tri in pol leta vse storili, da ostane daleč od nas ta strahota, ki se imenuje vojna. Matere, žene in sestre naše, kaj to pomeni?! Mi nismo hoteli, da poleg ogromnih grobov očetov padejo v nove grobove tudi njihovi sinovi, ko je naš nacionalni ideal že ustvarjen, a življenjski interesi Jugoslavije niso bili v vprašanju. Se so sveže gomile, še gorijo spominske luči v vsaki hiši za vedno odsotne. Še se spominjajo strašnih sprevodov ranjencev in pohabljenec. Še srečujemo te junaške žrtve. Še vedno boljje rane junakov. Ali je bilo potrebno tem milijonom žrtvam dodati še milijone svežih mož in fantov, da si tudi oni položijo kosti in izgubijo svoje življenje? Takšne pustolovščine niso v programu naše vlade!

Zahvaljujoč se trdovratni politiki varovanja naše hiše smo dobili mir. Še več, mi nismo niti čutili one prestrašenosti, ki je zajela Evropo pred monak. konferenco. Nismo doživeli, da bi videli na ulicah prizore, ko gredo v sprevodih matere in hčere v črnini, zahtevajoč s svojim ledenim molkom, da se vlada izogne vojni. Nismo videli niti žalostne slike bega iz prestolnic in velikih mest, kar bi lahko obnovilo spomine na naše trpljenje iz leta 1914. Mi nismo kopali rovov v parkih mest, nismo pripravljali zavetišč proti bombnim napadom. Mi nismo mobilizirali vojske, da jo neuporabljeno spet pokličemo nazaj. In kaj bi stala

takšna mobilizacija! Nihče v naši državi se ni zadušil v prestrašenih vajah z maskami proti strupenim plinom. Naša država je prebila te razburjive čase mirno, prepričana, da je politika kraljevske vlade daleč od tega strahu, od teh grozot in vojnih strahot. Ni se prevaril nagon našega naroda. Naša vlada je zvesto hodila po poti miru.

In če bi ta vlada nič drugega ne storila za državo, kakor samo to, da ni poslušala nespametnih nasvetov gospodov iz opozicije, kako je treba voditi zunanjo politiko Jugoslavije, in ker je šla po poti, ki se je izkazala kot edina pravilna in pametna, kraljevska vlada, ki imam čast, da ji načeljujem, je že samo s tem zaslužila popolno zaupanje našega naroda vseh plemen in vseh ver od otroka v zibelki do nepremičnega stareca v postelji!

V strašni nesreči, ko je vihar vznemirjal države in spreminjal meje, se nam je posrečilo, da naši državi ohranimo mir, da ji ohranimo njene meje. A kaj to pomeni? To pomeni: posrečilo se nam je, da obvarujemo in ohranimo Jugoslavijo!

Zato gremo veseli na volitve dne 11. decembra!

Živel Nj. Vel. kralj Peter II!

Živel Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavel!

Živela kraljeva namestnika dr. Stankovič in dr. Perovič!

Živela Jugoslavija!

Živela Jugoslovanska radikalna zajednica!

Važni dogodki v novi Češkoslovaški

Zadnjič smo že poročali o pogajanjih med slovaškimi in mažarskimi zastopniki v Komarnu. Pojavila so se huda nasprotstva. Mažari so se postavili na stališče, da se določijo nove meje med Mažarsko in Češkoslovaško na osnovi ljudskega štetja leta 1910, ko so bili Mažari največji mojstri v ustvarjanju popolnoma potvorjenih števil, katere so bile beležene pod največjim nasiljem. Slovaki to statistiko, katera je bila izvedena pod pritiskom predvojnih mažarskih oblasti, odločno odklanjajo in zahtevajo za podlago pogajanj ljudsko štetje iz leta 1930. Poleg tega še zahtevajo Mažari plebiscit v vseh slovaških krajih, kjer prebiva le par Mažarov, ter v vsej Podkarpatski Rusiji. Mažari hočejo doseči skupno mejo s Poljsko. Že 11. oktobra so zasedle mažarske čete kraje, katere je prepustila češkoslovaška vlada prostovoljno Mažarom ne glede na izid pogajanj v Komarnu. Vkorakanje mažarskih čet so pozdravili z zvonjenjem po vseh cerkvah.

Za in proti mažarskim zahtevam

Za nesprejemljive mažarske zahteve se potegujejo Poljaki. Odločno je proti Romunija, katera hoče ohraniti železniško zvezo s Češkoslovaško preko Podkarpatske Rusije. Češkoslovaški je neobhodno potrebno pristanišče ob Donavi in zaradi tega o kaki odcepitvi Bratislave od Slovaške ne more biti niti govora. Mažarske zahteve smatra za daleč pretirane Italija in Nemčija. Anglija je poslala češkoslovaškemu zastopstvu v Komarnu strokovnjaka za manjšinska vprašanja v osebi vseučiliškega profesorja Vansittarta. Razmejitve med Češkoslovaško in Mažarsko bo zelo težavna in se bodo tozadevna pogajanja znatno zavlekla.

Slovaški minister Turčanski pri Hitlerju

Zaradi težkoč, ki so se pri pogajanjih med Češkoslovaško in Mažarsko v Komarnu pokazale, je 11. oktobra nenadno odpoval z letalom v Berlin član slovaške ko-

misije minister Turčanski. Turčanski je bil po prihodu v Berlin takoj sprejet pri nemškem državnem kanclerju Hitlerju. V dolgem razgovoru mu je pojasnil potek pogajanj v Komarnu ter mu razložil češkoslovaško stališče, da bi Nemčija vplivala na Mažarsko, naj se odreče skrajnim zahtevam in naj sporna vprašanja v Češkoslovaški mirno in zmerno uredi.

Vest o sestanku Turčanskega s Hitlerjem je vplivala porazno na Mažare, kateri so govorili o možnosti razgovora Turčanskega z nemškim maršalom Göringom, o Hitlerju kot posredovalcu jim ni bilo znano ničesar.

Prvi korak zblizanja med Nemčijo in novo Češkoslovaško

Češkoslovaški zunanji minister Chvalkovsky je prispel 13. oktobra v Berlin, kjer je imel razgovore z nemškim zunanjim ministrom Ribbentropom. Iz Berlina se je Chvalkovsky v spremstvu Ribbentropa odpeljal k uradnim pogajanjem s kanclerjem Hitlerjem v Berchtesgaden. Obisk Chvalkovskega pri Hitlerju smatrajo kot prvi korak zblizanja med Nemčijo in novo Češkoslovaško.

Podkarpatska Rusija že ima svojo vlado

Češkoslovaška vlada je potrdila sestavo avtonomne vlade za Podkarpatsko Rusijo, kateri načeljuje dr. Andrej Brody. V vladi so zastopniki vseh podkarpatskih strank, in sicer štirje ministri ter dva tajnika. Kakor predsednik slovaške vlade dr. Jožef Tiso je tudi predsednik avtonomne rusinske vlade Andrej Brody v osrednji češkoslovaški vladi v Pragi kot minister za Podkarpatsko Rusijo.

Mirna poravnava na vidiku

Pri razmejitvenih pogajanjih v Komarnu so Mažari trdovratno vztrajali pri svojih nezaslišano pretiranih zahtevah, da so se pogajanja razbila. Radi

mažarske grabežljivosti so se zatekli Slovaki in Čehi k Hitlerju, kateri je svetoval, naj se Češkoslovaška sporazume z Mažarsko na srednji kompromisni črti, preko katere on mažarskih zahtev ne bo podpiral. — H kanclerju Hitlerju se je podal tudi bivši mažarski ministrski predsednik Darany, ki je prejel jasen odgovor, da Hitler ne more nič več storiti za Mažarsko in je najbolje, da skleneta obe državi ugoden sporazum. — Mažari so posredovali v svoj prilog v Rimu pri italijanskem zunanjem ministru. Rim je svetoval mažarskemu odposlancu, naj mažarska vlada nadaljuje pogajanja s Češkoslovaško. Kljub dejstvu, da je možna poravnava na vidiku in da se bodo razbita pogajanja zopet pričela, je Mažarska mobilizirala pet novih letnikov. Kasno zvečer 15. X. so se razširile iz Budimpešte vesti, da je mažarska vlada sklenila nadaljevanje pogajanj po nasvetu Mussolinija in Hitlerja.

Priloge

za zvezno državo na Češkoslovaškem

Praška vlada je imenovala posebno komisijo, ki ima nalog, da pripravi spremembo ustavnega zakona ter izdela predlog nove državne ustave, ki bo odgovarjala spremenjenim razmeram v državi. Takoj na prvi seji je prišla ta komisija do zaključka, da je z ozirom na odstop predsednika republike in na obsežne izgube državnega ozemlja čim prej izdelati novo ustavo in nov volilni zakon. Komisija je prišla nadalje do zaključka, da bo morala nova ustava uzakoniti spremembe v dosedanjem ustavnem zakonu. Nova država bi se delila v tri samostojne države, ki bi imele gotove stvari v skupnih državnih mejah. Te tri samostojne države naj bi bile Češka, Slovaška in Podkarpatska Rusija, ki bi vsaka imela na čelu svojo lastno samoupravno vlado. V Pragi pa bi bila nad njimi še neke vrste nadvlada, ki bi obsegala tista področja, ki vsem trem državam ostanejo skupna, to je zunanja politika, narodna obramba in skupne denarstvene zadeve. Predsednik republike bi naj bil vsem skupen. Vsaka zvezna država bi imela svoj zakonodajni parlament, za skupne zadeve pa bi bil poseben parlament po zgledu nekdanjih avstro-ogrskih delegacij.

Pri neredni stolici, napetosti črev zaradi peke prav odlično odvaža naravna »Franz-Josefov« grenka voda zaostanke prebave, nakopičene v črevih. V zdravniški praksi se uporablja »Franz-Josefov« voda s polnim uspehom pri odprtih kakor tudi otrocih. (Ogl. reg. S. br. 15.485/35.)